

IN MEMORIAM
АЛЕКСАНДРА БАНОВИЋ (1935–2019)

ВЕРА ПАВЛОВИЋ ЛОНЧАРСКИ

Бавити се културним наслеђем Београда, градом који је стално у променама и идејама о другачијем, неминовно доводи у опасност да будете проглашени за кочничара развоја или, у повољнијим периодима, за његовог анђела чувара. Александра Бановић, архитекта, планер, урбаниста и директор Завода за заштиту споменика културе града Београда, била је – током педесет година бављења градитељством Београда – и једно и друго. Оспоравана и хваљена, Александра Бановић је живела баштину Београда све до смрти, у августу 2019. године.

Рођена у Београду у породици грађевинара, готово предодређена да се бави градитељством, Александра Бановић је завршила студије архитектуре 1960. године. По завршетку факултета, запослила се у пројектном бироу „Трудбеник“, а одмах затим у Урбанистичком заводу града Београда, где је радила до краја 1978. године, када је постављена за директора Завода за заштиту споменика културе града Београда. Са места директора је отишла у пензију 1991. године. Статус пензионера заменила је 1994. године статусом пројектанта и власника „Албо-инжењеринга“, чији се печат налази на бројним пројектима реконструкције, а потреба за друштвеним ангажма-

ном водила ју је у активно чланство у Удружењу за заштиту градитељске и природне баштине Србије „Наша Србија – *Serbia Nostra*“.

Александра Бановић је оставила траг у заштити културног наслеђа Београда по два основа, прво као архитекта заслужна за већу улогу урбанизма у очувању градитељског наслеђа, а друго по чврстости ставова у одбрани споменика културе, просторних културно-историјских и амбијенталних целина од тешко задрживе *модернизације*.

Ушавши у област баштине Београда кроз сарадњу с арх. Смиљом Каначки на *Дейлаљном йлану Калемејдана 1966. йодине*, Александра Бановић је све чешће радила на урбанистичким плановима историјских језгара. Најзначајнији међу њима је план Кнез Михаилове улице, потпуно новог приступа у изради планова, али и у сарадњи са службом заштите непокретних културних добара.

Кнез Михаиловом улицом се архитекта Бановић бавила и касније као директор Завода за заштиту споменика културе града Београда и као пројектант у бироу „Албо-инжењеринг“.

Године у којима је била директор Завода многи карактеришу као најплодније године ове институције. Осамдесетих година је реконструисана Кнез Михаилова улица и претворена у пешачку зону, израђени су пројекти рестаурације, реконструкције и адаптације великог броја споменика културе, систематски је истражена архитектура централних градских општина, изведене су опсежне реконструкције Конака кнегиње Љубице, Конака кнеза Михаила и Библиотеке града Београда, радило се на обнови делова Београдске тврђаве, и у потпуности је реконструисана зграда Завода и прилагођена потребама институције. Поред рада на реконструкцији Кнез Михаилове улице, који представља све оно за шта се залагала у урбанизму и заштити баштине, посебан однос развила је према народном градитељству те су обновљени бројни објекти у Гроцкој и Обреновцу, као и кућа војводе Степе Степановића.

Уважавање јавности је стицала непопустљивошћу према одлукама о интервенцијама на споменицима културе или у амбијенталним целина-

ма које су се косиле са ставовима службе заштите. Упркос притисцима, Александра Бановић није потписала сагласност за реконструкцију и доградњу Народног позоришта, годинама се судила због девастације Дечје клинике у Тиршовој и оштро се супротставила рушењу приземница у Господар Јовановој улици.

Своја искуства и ставове о заштити презентовала је на стручним скуповима посвећеним проблемима планирања у градским језгрима и методологији заштите историјских градова – у Будимпешти 1970, Дубровнику 1985. и Београду 1986. и 1992. године.

Као члан стручних комисија из области урбанизма и непокретног и покретног културног наслеђа, залагала се за подизање свести о вредности баштине Београда.

За допринос очувању културног наслеђа добила је Повељу конзерватора Југославије 1985. и Јубиларну медаљу поводом сто педесет година заштите споменика културе 1995. године.

Бавећи се годинама наслеђем, Александра Бановић нам је у наслеђе оставила књигу *Београд 1939–2009*. Настала на трагу каталога излож-

бе из 1975. године, *Београд 1930. године на фотографијама Јермије Сјанојевића* Дивне Ђурић Замоло, књига представља својеврсну посвету некадашњем Београду. Упоредне фотографије Београда 1930. и 2009, са историјатима представљених зграда и простора у којем се налазе пружају читаоцима не само осећање сентимента према нечему што је нестало или се променило већ и могућност сазнавања феномена града.

Остаће упамћена по залагању за очување вредности градитељског наслеђа Београда, по бескомпромисности ставова и по ангажману за добробит друштва.

Вера М. Павловић Лончарски,
историчар уметности
Београд
verapavlon@gmail.com